

Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi

Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler

MUHAMMET YILMAZ

Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi

Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler

Ö Z E T

Çin'de ortaya çıkıp bütün dünyaya yayılan Koronavirüs salgını, sağlık ve ekonomi alanlarında olduğu gibi eğitimde de büyük bir krize sebep olmuş, 192 ülkede okullardaki eğitime ara verilmiştir. Stratejik öneme sahip olan eğitimin aksamaması için, her ülke kendi imkânları ölçüsünde çözüm arayışlarına girmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı, eğitim öğretimin faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için uzaktan eğitim eylem planını açıklayarak yürürlüğe koymuştur. Ancak mevcut uzaktan eğitim imkânları, okulların uzun süre kapalı kalmasından kaynaklanacak sorunlara cevap vermekten uzaktır. Bu çalışmada, salgının yakın zamanda sona ermemesi ihtimaline karşı Türkiye'de mevcut uzaktan eğitim imkânlarının artırılmasına yönelik kalıcı çözümler tartışılmış, teknik alt yapı eksiklerinin giderilmesi, öğretmen yeterliklerinin artırılması, velilerin uzaktan eğitime katkısının sağlanması, müfredatın uzaktan eğitime uyarlanması ve uzaktan öğretim çalışmalarının eğitim olarak algılanmasının önüne geçilmesine dair önerilerde bulunulmuştur.

Atıf: Yılmaz M. (2020). *Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi: Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler* (Politika Notu: 2020/12). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.

Y A Z A R H A K K I N D A

Muhammet YILMAZ, 1989 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda otuz yıla yakın bir süre öğretmen olarak görev yaptı. Öğretmenlik hayatı boyunca öğretmen arkadaşlarını ve öğrencilerini öğrenme yoldaşı olarak gördü. Öğrenmek ve öğretmenin kendisi için bir yaşam biçimi olduğunu düşünüyor. Eğitim ve öğretmenlikle ilgili elde ettiği birikimleri, profesyonel bir bakış açısıyla fakat amatör bir ruhla öğretmen arkadaşlarıyla paylaşıyor. Eğitimcilerin mesleki gelişimlerine yönelik yurt içinde ve yurt dışında program geliştirme, seminer ve atölye çalışmaları; gençlere, anne babalara ve halka yönelik konferans ve söyleşiler yapıyor. Eğitim ve öğretmenlik ile ilgili makaleler yazıyor, sempozyumlarda bildiriler sunuyor ve kitap yazıyor. Etkili Öğretmenlik, İyi Dersler Öğretmenim, Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri, İnsan ve İslam, Hz. Peygamberi Nasıl Öğretelim (Ortak Yazar) isimli kitapları yayımlanmıştır.

İLKE Vakfı pek çok hayır kuruluşunu kurmuş ve destek olmuş iradenin çalışmalarını derinleştirmek amacıyla 2010 yılında kurduğu bir çatı kuruluştur. İLKE, ilk günden itibaren yaptığı nitelikli çalışmalarla toplumu her açıdan geliştirmeyi kendisine şiar edinmiştir. Bu çalışmalarına Türkiye'nin geleceğinin oluşumuna katkı yapmak hedefiyle "Geleceğin Türkiye" Projesini eklemiştir. Proje kapsamında sekiz ana başlıkta ilgili alanlarda yetkin uzmanlara araştırma raporları hazırlanmaktadır. Ayrıca Türkiye ve Dünya meselelerini analiz edip; bütünlüklü, odaklı, uygulanabilir öneriler içeren politika notu serisi yayımlanmaktadır. "Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi: Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler" isimli bu politika notu, Geleceğin Türkiye raporları bağlamında hazırlanan üçüncü politika notudur.

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul Telefon: +90 216 532 63 70 E-posta: getu@ilke.org.tr Web: ilke.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nın yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nı bağlamaz.

Giriş

Koronavirüs kaynaklı küresel salgın bütün dünyada eğitimde önemli bir krize sebep olmuştur. Türkiye’de yükseköğretim dâhil, okullardaki eğitime ara verilmiş, 20 milyonu aşkın öğrenci ve bir milyondan fazla öğretmen yüz yüze eğitimden uzak kalmıştır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’nün (UNESCO) 13 Nisan 2020’de açıkladığı verilere göre COVID-19 salgınından etkilenen 192 ülkede okullardaki eğitime ara verilmiş ve 1,5 milyardan fazla öğrenci yüz yüze eğitimden uzak kalmıştır (UNESCO, 2020).

Bilim insanları, COVID-19 salgınının ülkemizde kontrol altına alınmasının en az iki-üç ay sürebileceğini söylemektedir. Bu süre içinde fiziki ortamlarda kalabalık insan kitlelerinin bir araya gelmesi mümkün olmayacağına göre, okulların bu dönem açılma ihtimali oldukça zayıf gözükmektedir. Salgının ikinci hatta üçüncü dalgasının oluşabileceği de ihtimaller arasındadır. İhtimallerin gerçekleşmesi durumunda gelecek öğretim yılında (Eylül 2020) okulların açılmaması riski bile vardır.

İnsanların hayatta kalabilmesi için nasıl sağlık ve gıda ihtiyaçlarının karşılanması gerekiyorsa, toplumun ayakta kalması için de eğitim ve öğretimin devam etmesi gerekiyor. Çünkü eğitimsizlik uzun vadede toplumun sağlıklı, gıdasız, düzensiz kalmasına sebep olabilir. Kriz zamanlarında eğitimi ihmal etmek ülkenin geleceğini tehlikeye atmak anlamına gelir. Ayrıca dünya tarihinde bazı ülkeler, kriz zamanlarını eğitim açısından iyi değerlendirip fırsata dönüştürmüştür. İkinci dünya savaşı ve sonrasında Almanya ve Japonya’nın durumu buna örnek olarak verilebilir. Türkiye’nin bu krizi fırsata dönüştürme

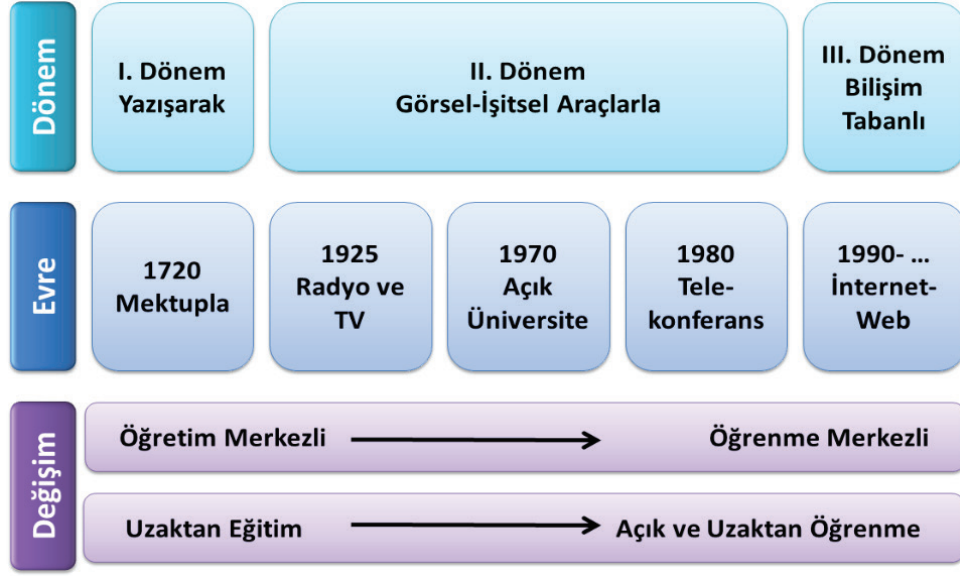
potansiyeli vardır. Bu sebeple eğitim ve okul ile ilgili geleceğe yönelik yeni stratejilerin belirlenmesi önemlidir.

Mevcut Durum

Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD), geçtiğimiz günlerde COVID-19 salgınına ilişkin, dünyanın 98 ülkesinde eğitim alanında alınan tedbirlerden yola çıkarak 2020 yılı raporunu yayınladı. Raporda, bu dönemde öğrencilerin öğrenme fırsatlarını korumak adına etkili ve bilinçli stratejiler geliştirmede süreci öğrencilerin ciddi öğrenme kayıplarına uğrayacağı dile getiriliyor. Sosyal izolasyonun zorunlu olduğu günlerde eğitim sistemlerinin ve kurum liderlerinin eğitimin devamı adına alternatif planlar geliştirmeleri gerektiği vurgulanıyor (Koç, 2020).

OECD 2020 raporunda, müfredat, öğretmen eğitimi ve bilgi teknolojileri konularında uzmanlar, veli ve öğrencilerin yer aldığı bir komite kurulması önerilmektedir. Kriz süresince yönetici, öğretmen ve öğrencilerin sağlığının korunması gerektiği ve duygusal desteğe ihtiyacı olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca salgından dolayı derslerin aksaması durumunda yeni eğitim öğretim yılı başlamadan önce telafi eğitimlerinin yapılması da önerilmiştir.

Raporda vurgulanan en önemli konulardan biri de çevrim içi araçlarla eğitimi devam ettirme yöntemleridir. Tüm öğrencilerin uzaktan eğitime ulaşabilmeleri için ihtiyaç duyulan cihazların temini ve internet bağlantısı sağlanması önerilmektedir.

Şekil 1. Uzaktan eğitimin küresel bağlamda dönem ve evreleri (Bozkurt, 2017, s. 87).

Dünden Bugüne Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim¹

Dünyada yaklaşık üç asır önce başlayan uzaktan eğitim çalışmaları, Türkiye’de bundan iki asır sonra gündeme gelmiş ve çok kısa süre içerisinde eğitimde ana akımın bir parçası olmuştur. Ülkemizdeki ilk uzaktan eğitim faaliyetleri yazışarak yapılmış, daha sonra görsel ve işitsel araçlarla devam etmiş, son olarak da bilişim tabanlı uygulamalar kullanılmaya başlanmıştır. 1970’li yıllarda daha çok orta-öğretim düzeyindeki faaliyetler 80’li yıllarda yükseköğretimde uygulanmaya başlamıştır. 2000’li yıllardan itibaren bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda uzaktan eğitimden büyük kitleler yararlanmaya başlamıştır (Bozkurt, 2017).

Uzaktan eğitim konusunda Türkiye önemli bir birikime sahiptir. Bu birikime en önemli katkısı yükseköğretim alanında Açık Öğretim Fakültesi ile Anadolu Üniversitesi’nin, Açık Öğretim Lisesi ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) uygulamaları ile Millî Eğitim Bakanlığının yaptığını söyleyebiliriz.

EBA, uygulamada bazı önemli teknik ve içerik sıkıntılarını barındırsa da öğretmen ve öğrencilerimize uzaktan eğitim konusunda iyi bir imkân sunmaktadır. “eba.gov.tr”, 10 Nisan 2020 itibarıyla son bir ay içerisinde 1 milyarın üzerinde tıklanarak küresel ölçekte hizmet veren birçok popüler uzaktan eğitim platformunu geride bırakmıştır. Bakanlıktan yapılan yazılı açıklamaya göre, kullanıcılar EBA’da yaklaşık 900 milyon kez sayfa görüntülemesi gerçekleştirmiştir (Aktaş, 2020).

¹ Konunun “uzaktan öğretim” veya “uzaktan öğrenme” olarak nitelendirilmesi daha doğru olmakla birlikte, yaygın olarak kullanılan “uzaktan eğitim” ifadesi uygun görülmüştür.

Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk 19 Mart 2020 tarihinde Anadolu Ajansına yaptığı açıklamada, Türkiye'nin, Koronavirüs salgınında ulusal çapta uzaktan eğitim başlatan Çin'den sonraki ikinci ülke olduğunu açıkladı (Aktaş, 2020). Çin, Koronavirüs salgınının görülmesinden hemen sonra uzaktan eğitim imkânlarını kullanmaya başlamış ve internet üzerinden dersleri canlı yapılabilmek için internet alt yapısını güçlendirmişti.

Millî Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitimi daha nitelikli hale getirmek için çabalarına devam etmekte ve soruna hızlı çözümler üretmeye çalışmaktadır. Mesela, MEB 12 Nisan 2020 tarihinde, çocukların merakını canlı tutmak için gayret sarf eden velilere destek olmak, çocukların öğrenme isteğini artırmak, öğrenmeyi daha keyifli hale getirmek, öğrenme serüvenlerine katkı sunmak için TRT EBA TV kanallarına yeni içerikler hazırladığını duyurdu. Duyuruya göre "Merak Gıdıklayan Sorular" serisinde "Navigasyon uygulamaları

nasıl çalışır?", "Balıkların kulakları var mıdır?", "Yıldızlar nasıl kayar?", "Ahtapotların kaç kolu vardır?" gibi öğrencilerin merak edeceği sorular EBA'da yanıt buluyor (Aktaş, 2020).

Türkiye'deki Uzaktan Eğitimde Mevcut Problem Alanları

Okulların kapalı olduğu dönemde, öğrencilerin eğitimden mahrum kalmaması için etkileşimli canlı derslerin yapılması gerekmektedir. Uzaktan eğitim niteliklerinin artırılması ve etkileşimli canlı derslerin yapılabilmesi için mevcut durumu iyileştirmeye ihtiyaç vardır. Mevcut durumda teknik alt yapı, öğretmen nitelikleri, velilerin eğitime katkıları, müfredatın uyumu ve uzaktan öğretimin çocukların eğitimi için yeterli görülmesi gibi temel problem alanlarından bahsedilebilir.

EBA TV'de uzaktan eğitimin ilk dersi Bakan Ziya Selçuk tarafından verildi.

Teknolojik Alt Yapı ve Ders Materyalleri ile İlgili Problemler

Mevcut durumda Türkiye'nin teknolojik alt yapısı, geniş bant internet ağı ve teknolojik araç imkânları öğrencilere verilecek destek konusunda iyi durumdadır ancak yeterli değildir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2019 yılı verilerine göre hanelerde bilişim teknolojileri ve internet kullanımının, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması açısından iyileştirilmeye ihtiyacı vardır (TÜİK, 2019).

Hanelere internet erişiminin yüzde 88 dolayında olması önemli bir avantaj olarak görünse de canlı ve etkileşimli dersler yapmak için yeterli değildir. İnternetteki hız sorunu, her öğrenciye ulaşmaması ve hanelerde bilgisayar bulunma oranının düşüklüğü önemli bir sorundur.

Uzaktan eğitimi başarıya ulaştıracak önemli unsurlardan biri de dijital ders materyalleridir. EBA'da bulunan ders materyallerinin çoğu sunular, resimler, testler, tablolar, hazır videolar ve benzeri materyallerden oluşmaktadır. Mevcut materyallerin kalite sorunu vardır ve uzaktan eğitimde kullanılmaları açısından yeterli değildir.

Yapılan bir araştırmanın nicel değerlendirme bulgularına göre, öğretmenler tarafından 95

(%31,3) materyal kullanılabilir, 113 (%37,2) materyal gözden geçirilerek kullanılabilir, 96 (%31,6) materyal kullanmaya değmez olarak nitelendirilmiştir (Erensayın & Güler, 2019).

Millî Eğitim Bakanlığının mevcut şartlarda yürüttüğü uzaktan eğitim faaliyetlerinin çoğu gönüllü öğretmenlerin ürettiği materyallerin paylaşılması ve ders anlatım videolarının yayınlanması şeklindedir. Ancak gönüllülük nitelikli işlerin ortaya çıkması için yeterli değildir. Nitelikli çalışmalar için profesyonel bakış açlarına ve uygulamalara ihtiyaç vardır.

Öğretmen Yeterlikleri ile İlgili Problemler

Okulların uzun süre kapalı olduğu dönemde öğretmenler, meslekten soğuma, derslerden uzaklaşma, bilgileri unutma ve mesleki motivasyonlarında azalma gibi sorunlar yaşayabilirler. Bu ve benzeri sorunları aşmak için, öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine yönelik uzaktan eğitim programlarına ihtiyaç vardır.

Öğretmenlerle yapılan bir araştırmada "Kendinizi hangi konularda geliştirmeniz gerektiğini düşünüyorsunuz?" diye sorulmuş, en fazla iki seçenek işaretlemek suretiyle verilen cevaplardan aşağıdaki sonuçları elde edilmiştir (Yılmaz, 2018, s. 194).

Tablo 1: Türkiye'de 2019 rakamlarına göre hanelerde teknoloji kullanımı ve internet erişimi

Hanelerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve İnternet Erişimi	Oran % (2019)
Bilgisayar (Masaüstü ve Dizüstü Toplam) Bulunma	55.5
Akıllı Cep Telefonu Bulunma	98.7
İnternete Bağlanabilen TV	37.7
İnternet Erişimi	88.3
İnternet Kullanımı	75.3

Kaynak: TÜİK (2019)

Bu tabloya göre öğretmenler, materyal ve etkinlik geliştirme, sınıf yönetimi, öğretim yöntemlerini çeşitlendirme, öğrencilerle iletişim kurma ve teknoloji okuryazarlığı gibi konularda desteğe ihtiyaç duymaktadır ve bu ihtiyaçlar uzaktan eğitim faaliyetleri için de geçerlidir.

23 Mart-03 Nisan 2020 tarihlerini kapsayan MEB'in uyguladığı uzaktan eğitim ile ilgili öğretmen deneyimleri bize konu hakkında bazı ipuçları verebilir. Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından yapılan bir araştırmada iki hafta içerisinde öğretmenlerin yaşadığı dört temel sorunla vurgu yapılmaktadır (Salman, 2020).

- Öğretmenler öğrencilerine verdikleri yönlendirme ve ödevlerden geri dönüş alamamaktadır.
- Öğretmenler yüz yüze eğitimden aldıkları tadı uzaktan eğitimden alamamaktadır.
- Uzaktan eğitime erişemeyen ya da erişse bile etkin kullanamayacak öğrenciler vardır.
- Dijital okuryazarlıklarının zayıf olması sebebiyle öğretmenlerin desteğe ihtiyacı vardır.

Gözlemlerimize göre öğretmenlerin önemli bir kısmı, uzaktan eğitim konusunda bilgi ve becerilerini artırma konusunda gönüllü ve isteklidir. "Şu öğretmenleri biraz eğitelim" veya "Öğretmenlere şu eğitimleri verelim" şeklindeki üstenci yaklaşımlar doğru sonuçlara varmamıza engel olabilir.

Velilerin Eğitime Katkısı ile İlgili Problemler

Okuldaki yüz yüze eğitimin niteliğini daha çok öğretmen ile öğrenciler arasındaki ilişkinin; uzaktan eğitimin niteliğini ise öğretmen-öğrenci-veli arasındaki iş birliğinin niteliği belirler. Veli ile iş birliği yapılmadan uzaktan eğitimin başarıya ulaşması oldukça zordur. MEB'in, en son teknolojik araçlarla, sınırsız internet imkânlarıyla ve uzman eğitimci kadrosuyla uzaktan eğitim yapma imkânı olsa bile, velilere konu ile ilgili eğitim imkânı vermeden ve onları işe katmadan yapılacak uzaktan eğitimin başarılı olması beklenemez.

Yapılan bir araştırmada, ailelerin çoğunun eğitim sürecine katılım konusunda isteksiz ve pasif olduğu görülmektedir. Katılım ise

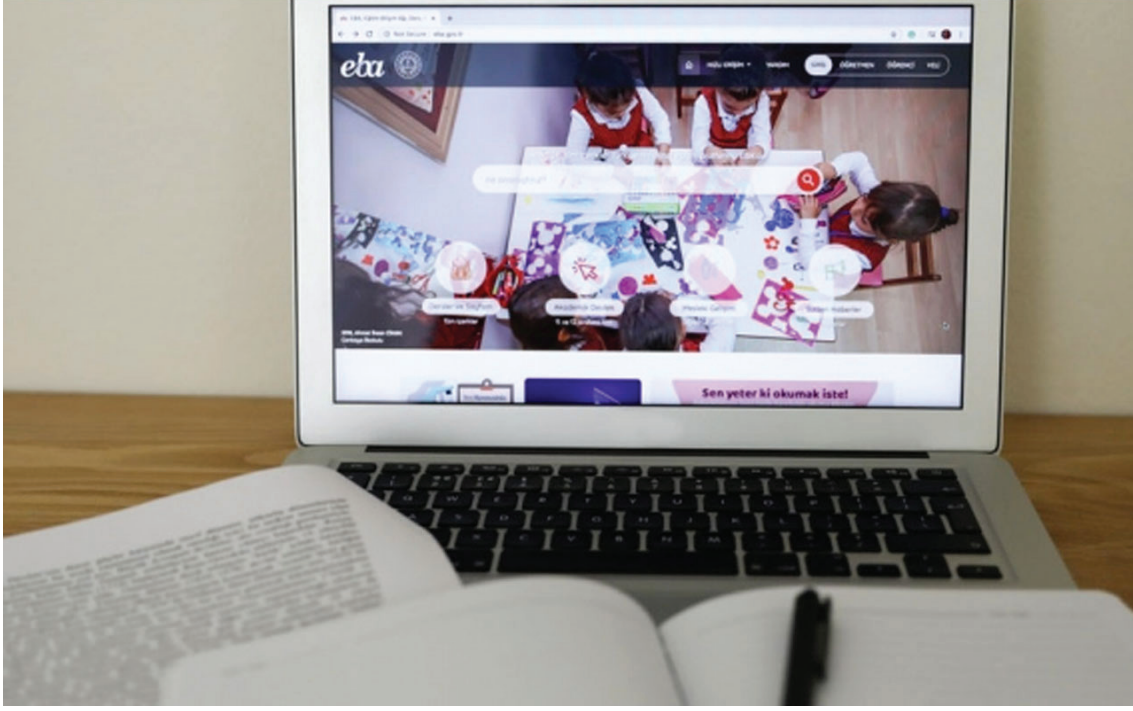
Tablo 2: Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri gerektiği konulara ilişkin bulgular

Kendinizi hangi konularda geliştirmeniz gerektiğini düşünüyorsunuz?	Frekans	Oran %
Materyal ve etkinlik geliştirme ve bunların uygulanması	330	55
Sınıf yönetimi ve öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı stratejiler	326	54
Öğretim yöntem ve teknikleri	216	36
Öğrencilerle iletişim	177	30
Eğitimde teknoloji kullanımı	166	28
Alan bilgisi	149	25
Diğer	21	1

Kaynak: TÜİK (2019)

İLKE POLİTİKA NOTU

Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi:
Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler

Millî Eğitim Bakanlığı dijital eğitim platformu
EBA içeriklerine İnternet üzerinden erişilebiliyor.

çoğunlukla ailenin okula gelip bilgi alışverişi yapması, öğretmenlerin tavsiyelerini alması, çağrıldığında toplantılara katılması gibi etkinliklerle sınırlıdır (Erdoğan & Demirkasımoğlu, 2010).

Öğretmen olarak gözlemlerimize göre, velilerimizin önemli bir kısmı, çocuk psikolojisi ve çocukların gelişim özellikleri ile ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklı sorunlar yaşamakta, çocuk eğitimi ve çocuklarla iletişim konularında önemli hatalar yapmaktadır. Küçük kaslarının gelişimini henüz tamamlamaması sebebiyle, parmakları yorulup ödev yapmayı bırakan çocuğu yazmaya zorlamanın hata olduğunun farkında olmayan velilerimiz vardır. Aynı şekilde çocuğun kendisinin yapabileceği ödevi, bir hata olduğunu bilmeden anne babalar yapmaktadır.

MEB, 6 Nisan 2020 tarihinden itibaren EBA TV’de veliler için destek eğitimi vermeye baş-

ladı. Velilere yönelik özel yayında ilk dersi yapan Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk’tan sonra, alanın uzmanlarından seminer şeklindeki velileri destekleyici çalışmaların devam edeceği belirtildi (EBA TV’de Veli Kuşağı Ziya Öğretmen ile Başladı, 2020).

Müfredatın Uzaktan Eğitime Uyumu ile İlgili Problemler

İçeriğin yoğunluğu, kazanımların çokluğu ve sınava odaklılığın etkisi gibi sebeplerle öğretmenlerin çoğu yüz yüze eğitimde müfredatı yetiştirmekte zorlanmaktadır. MEB’in uyguladığı mevcut müfredat, okulda yapılan yüz yüze eğitime göre tasarlandığı için, uzaktan eğitim ile bu içeriğin tümüyle verilmesi çok daha zor olacaktır. Nitekim OECD 2020 raporunda, eğitimde hasar gören mekanizmalar göz önünde bulundurarak müfredattaki kazanımların yeniden ele alınması önerilmektedir (OECD, 2020).

İL KE POL İT İ KA NOT U

Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi:
Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler

Tablo 3: İlkokul birinci sınıf Türkçe ders kazanımları

Beceri Alanı	Kazanım
1. DİNLEME/İZLEME (11 Kazanım)	Doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesleri ayırt eder.
	Duyduğu sesleri taklit eder.
	Seslere karşılık gelen harfleri ayırt eder.
	Görsellerden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metin hakkında tahminde bulunur.
	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi hakkında tahminde bulunur.
	Dinlediği/izlediği metni anlatır.
	Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.
	Sözlü yönergeleri uygular.
	Dinleme stratejilerini uygular.
	Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
2. KONUŞMA (4 Kazanım)	Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
	Hazırlıksız konuşmalar yapar.
	Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.
	Konuşma stratejilerini uygular.
3. OKUMA (19 Kazanım)	Okuma materyalindeki temel bölümleri tanır.
	Harfi tanır ve seslendirir.
	Hece ve kelimeleri okur.
	Basit ve kısa cümleleri okur.
	Kısa metinleri okur.
	Noktalama işaretlerine dikkat ederek okur.
	Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.
	Şiir okur.
	Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.
	Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.
	Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.
	Okuma stratejilerini uygular.
	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.
	Görsellerden hareketle okuyacağı metnin içeriğini tahmin eder.
	Metinle ilgili soruları cevaplar.
	Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.
	Metnin konusunu belirler.
	Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.
	Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.
4. YAZMA (13 Kazanım)	Boyama ve çizgi çalışmaları yapar.
	Harfleri tekniğine uygun yazar.
	Hece ve kelimeler yazar.
	Rakamları tekniğine uygun yazar.
	Anlamli ve kurallı cümleler yazar.
	Görsellerle ilgili kelime ve cümleler yazar.
	Harfler, kelimeler ve cümleler arasında uygun boşluklar bırakır.
	Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun şekilde kullanır.
	Yazılarını görsel unsurlarla destekler.
	Yazdıklarını gözden geçirir.
	Yazdıklarını paylaşır.
	Yazma çalışmaları yapar.
	Yazma stratejilerini uygular.

Kaynak: TÜİK (2019)

Okulun temel işlevi çocuğun bilgi öğrenmesini sağlamak değil sosyalleşme yoluyla eğitimini gerçekleştirmektir.

Tüm kazanımların uzaktan eğitim ile verilmesinin neden mümkün olmadığı, örnek bir ders müfredatı üzerinden temellendirilebilir. MEB Türkçe Dersi İlkokul Birinci Sınıf Müfredatı incelendiğinde, birçok kazanımın yüz yüze eğitime göre ifade edildiği görülmektedir.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere kazanımların büyük bir çoğunluğu, ancak öğretmen ile öğrencinin etkileşim halinde olduğu yüz yüze eğitim şartlarında verilebilir. Öğrencinin taklit etmek, konu üzerinde konuşmak, yazmak, sorulara cevap vermek gibi kazanımlara ulaşım ulaşılmadığının tespit edilemediği bir durumda, öğretmenden mevcut kazanımların tümünü, televizyondan veya EBA'dan ders anlatma yöntemiyle vermesi beklenemez. Ayrıca yüz yüze eğitim için tasarlanan kazanımların tümünü uzaktan eğitim ile vermeye çalışmak zaman ve kaynak israfına sebep olacaktır.

Uzaktan Öğretim Faaliyetlerinin Çocukların Eğitimi İçin Yeterli Görülmesi ile İlgili Problemler

Sınava odaklılığın getirdiği olumsuzluklar sebebiyle, okullarda yapılması gereken eğitim faaliyetlerin çoğu maalesef bilgi aktarmaya ve öğretmeye indirgenmiştir. Oysa okulun temel işlevi çocuğun bilgi öğrenmesini sağlamak değil sosyalleşme yoluyla eğitimini gerçekleştirmektir.

Uzaktan eğitim faaliyetlerinde çocukla iletişim kurmanın ve etkileşim halinde olma-

nın zorlukları yüz yüze eğitimden çok daha fazladır. Arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle fiziksel olarak birlikte olmadığı için, uzaktan eğitimin çocuğun sosyalleşmesine katkısı sınırlıdır.

Uzaktan öğretim faaliyetlerinde çocukları bilgiye boğma ve öğretmek bunaltma riski vardır. Ayrıca bilgisayar, tablet ve telefon gibi cihazları daha çok kullandığı için uzaktan eğitim çalışmalarının çocuklardaki teknoloji bağımlılığını artırması da söz konusudur.

Okul yegâne eğitim yeri değildir. Uzaktan eğitim olarak isimlendirilen faaliyetler yüz yüze eğitimin yerini tutmaz. Fakat uzaktan eğitim ifadesiyle, öğretim ve öğrenme faaliyetlerinin eğitim olarak algılanması ihtimali vardır ve gelecekteki eğitim çalışmalarında bir problem olarak karşımıza çıkabilir.

Sonuç

Dünyada ve Türkiye'de COVID-19 salgını sebebiyle eğitimde bir kriz yaşanmaktadır. Yüz yüze eğitim yapılamadığı için uzaktan eğitim soruna bir çözüm olarak düşünülmektedir. Her ne kadar bu acil bir çözüm olsa da salgının uzun sürmesi ihtimaline karşı uzaktan eğitimin mevcut problemlerine kalıcı çözümler üretmek gerekmektedir.

Ülkemizin önemli bir uzaktan eğitim birikimi vardır. Ancak bu birikimin iyileştirilmesi gerekmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için imkânların tüm öğrencilere ulaştırmanın önünde, teknik alt yapı, cihaz eksikliği ve dijital materyallerin yetersizliği gibi bazı sorunlar vardır.

MEB uzaktan eğitim faaliyetlerini daha çok gönüllü öğretmenler aracılığıyla sürdürmek-

tedir. Ancak bu konuda başarıya ulaşmak için profesyonel uygulamalara ihtiyaç vardır. Öğretmenlerin genel yeterlik sorunlarına, uzaktan eğitimin niteliğinden kaynaklanan teknoloji okuryazarlığı konusu ile ilgili yeterlik sorunları eklenmiştir.

Öğretmenler ayrıca dijital materyal eksikliği, grubu yönetme ve öğrencilerle iletişim zorluğu, öğretim yöntemlerini çeşitlendirememesi ve uzaktan eğitimden keyif alamama gibi sorunlar yaşamaktadır.

Yüz yüze eğitim sürecine katkı sağlama konusunda veliler ile yaşanan sorunlar, uzaktan eğitimde artarak devam etmektedir. Velilerin çocuk gelişimi, çocuklarla iletişim ve çocuk eğitimi ile ilgili bilgi eksikliği ve yaklaşım sorunları vardır. Ayrıca velilerin evde öğretmen rolüne bürünmesi çocukların psikolojilerine zarar verici boyutlara ulaşabilir.

Çocukların, arkadaşlarından ayrı kaldığı için iletişim ihtiyaçlarını; sokaktan, bahçeden

Uzaktan eğitim olarak ifade edilen çalışmalar aslında uzaktan öğretim veya uzaktan öğrenmedir.

oyundan ayrı kaldıkları için hareket karşılayamamaktan kaynaklanan psikolojik ve bedensel sağlık sorunları yaşama ihtimali vardır.

Mevcut müfredat yüz yüze eğitime göre tasarlandığı için tümüyle uzaktan eğitim ile verilmesi mümkün değildir. Bu sebeple mevcut müfredatın uzaktan eğitime uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Uzaktan eğitim olarak ifade edilen çalışmalar aslında uzaktan öğretim veya uzaktan öğrenmedir. Uzaktan eğitim faaliyetlerinin çocuğun eğitimi için yeterli bir çalışma olarak algılanması doğru değildir. Bu yanlış algılamının önüne geçmek için tedbirler alınmalıdır.

Öneriler

Teknolojik Alt Yapı ve Ders Materyalleri ile İlgili Öneriler

- Öğretim faaliyetlerinin aksamadan devam etmesi için, şu anda sadece 8 ve 12. sınıflar için uygulanan görüntülü canlı derslerin diğer sınıf düzeyleri için de yapılması gerekmektedir. Bunun için MEB'in önünde iki seçenek vardır. Birincisi EBA'nın teknik imkânlarını artırarak bütün öğretmenlerin öğrencileriyle canlı ders yapmasını sağlamak, ikincisi özel kurumların geliştirdikleri teknolojik araçları kullanmaya yönelik girişimde bulunmaktır. Bazı üniversitelerin, söz konusu teknolojik araçlarla, yüz yüze eğitim için tasarlanan programlarını başarılı bir şekilde uygulamakta olduğu unutulmamalıdır. Eğer EBA bu iş için yeterli olacak ise MEB'in hiç gecikmeden alt yapısını iyileştirecek çalışmaları başlatması gerekmektedir.
- İster EBA ile ister diğer araçlarla gerçekleştirilsin; eğitimde fırsat eşitliği ilkesi gereği uzaktan eğitim her öğrenciyi kapsamalı, ailelerin teknik araç ve internet kullanma imkânları devlet desteği ile artırılmalı, dezavantajlı öğrencilere işlerini görebilecek bir bilgisayar veya tabletin ulaştırılması sağlanmalıdır.

- Uzaktan eğitimde ihtiyaç duyulabilecek materyallerin geliştirilmesi ile ilgili teknoloji okur-yazarlığı yeterli düzeyde olan çok sayıda öğretmenimiz vardır. Sorunun çözümü için bu öğretmenlerden yararlanılmalıdır. Üretilen materyaller bir üst kurulun denetiminden geçtikten sonra EBA'ya yüklenerek tüm öğretmenler tarafından kullanılması sağlanmalıdır.
- Öğretmen ve öğrencilerin işini ve dolayısıyla öğrenmeyi kolaylaştıracak; animasyon, artırılmış gerçeklik uygulamaları, zihin haritaları, kısa drama videoları, interaktif dokümanlar gibi materyal üretimine öncelik verilmelidir.
- MEB uzaktan eğitim konusuna daha profesyonel yaklaşmalı, gönüllü öğretmenlerden ziyade, liyakati olan yetkin öğretmenlerle tatmin edici ücret karşılığında çalışmalarını sürdürmelidir.

Öğretmen Yeterlikleri ile İlgili Öneriler

- Yetişkin eğitiminin başarılı olması, öğrenme ihtiyacının birey tarafından fark edilmesi ve eğitimin kişinin kendisi tarafından talep edilmesine bağlıdır. Bu sebeple öğretmenlere hangi eğitimleri tercih etmek istedikleri veya hangi konularda kendilerini geliştirmeye ihtiyaç duydukları sorulup alınan cevaplar üzerinden uzman görüşlerinden de yararlanarak hizmet içi eğitimler tasarlanmalıdır. Bu yaklaşıma uzaktan öğretmen eğitimleri için de ihtiyaç vardır.
- Öğretmen yeterliklerini artırmak için yapılacak çalışmalarda, acil uzaktan eğitimin gündemde olmadığı dönemde yapılan araştırmalardan yararlanılmalıdır. Bu araştırmalarda ortaya çıkan öğretmen görüşleri uzaktan eğitim için gerekli olan öğretmen eğitimlerinde bize yol gösterebilir.
- Öğretmenlerin uzaktan eğitimlerinde;
 - i. Genel etkili öğretmenlik becerileri,
 - ii. Eve kapanan çocukların psikolojilerini anlama ve onlarla iletişim kurma becerileri,
 - iii. Uzaktan eğitimdeki ihtiyaçları karşılamaya yönelik materyal geliştirme becerileri,
 - iv. Uzaktan eğitim kapsamında ilgi çekici ve öğrenmeyi kolaylaştıran dersler tasarlayabilme becerileri,
 - v. Uzaktan eğitime uyumlu öğretim yöntemlerini çeşitlendirme becerileri,
 - vi. Uzaktan eğitimde sınıfı veya grubu yönetebilme, ortaya çıkan sorunlara pratik çözümler üretebilme becerileri,
 - vii. Uzaktan eğitim yapılabilen teknolojik araçları kullanma becerilerinin eğitimine öncelik verilmelidir.
- Salgın döneminde öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimi ile ilgili hizmet içi eğitimler, öğrencilere yönelik eğitimler gibi gruplar halinde, canlı ve etkileşimli eğitim şeklinde yapılmalı. Bunun için ya EBA'daki imkânlar artırılmalı veya diğer teknolojik araçlar devreye alınmalıdır.
- Yeniliğe açık, genç öğretmen kadrosu eğitim sistemimiz açısından önemli bir avantajdır. Ancak gözlemlerimize göre genç meslektaşlarımız da dâhil olmak üzere, öğretmenler tek-

noloji okuryazarlığı konusunda sorunlar yaşamaktadır ve desteğe ihtiyaçları vardır. Bu desteğin iyi bir programlama yapılarak uzaktan hizmet içi eğitim şeklinde verilmesi mümkündür.

- Yüz yüze yapılan derslerden alınan keyif kadar olmasa da uzaktan canlı ve etkileşimli derslerden keyif almak mümkündür. Bunun için meslektaş deneyimleri paylaşılmalı, uzaktan canlı ve etkileşimli derslerin nasıl yapılabileceği konusunda öğretmenlere uzaktan hizmet içi eğitim verilmelidir. Bu hizmet içi eğitimlerde mutlaka dijital web araçlarını kullanmaya yönelik kazanımlar olmalıdır.
- Öğretmenlerin uzaktan eğitimine yönelik MEB'in mevcut uzman ve içerikleri yeterli olmayabilir. Bu sorunun aşılması için Bakanlıkta görev yapan öğretmen ve uzmanların yanında, MEB dışında öğretmen eğitimi ile ilgili çalışmalar yapan sivil kurum ve kişilerden ve eğitim fakültelerindeki akademisyenlerden faydalanma yoluna gidilmelidir.

Velilerin Eğitime Katkısı ile İlgili Öneriler

- Anne babaların çalışma şartları ve iş yoğunluğu da göz önünde bulundurularak onların ilgisini çekecek ve gönüllü olarak katılabilecekleri nitelikte bir uzaktan eğitim programı geliştirilmelidir.
- Velilerin uzaktan eğitiminde, çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi ile ilgili temel bilgilere; çocukla iletişimde temel ilkelere ve uygulamaya yönelik örnek yaklaşımlara; çocukların ders çalışmaya ve diğer etkinliklere yönelik içsel motivasyonlarını artırmaya yönelik pratik önerilere; çocukların kendilerini değerli hissetmeleri ve yaşadıklarına tanıklık etmeye yönelik yaklaşım örneklerine; çocukla sohbet etme ve nitelikli zaman geçirmeye yönelik evde yapılabilecek etkinliklere yer verilebilir.
- Velilerin asıl rollerinin anne babalık olduğu, evde öğretmen rolüne bürünmemeleri gerektiği, şefkat ve merhametine çocuklarının ihtiyaçları olduğu velilere örnek olaylar üzerinden anlatılmalıdır.
- Veli eğitimleri sadece MEB'in yaptığı uzaktan eğitimlerle sınırlandırılmamalı, veliler evdeki eğitim etkinlikleri ve çocuklarıyla yaşadıkları sorunlar ile ilgili baş edemedikleri zorluklar konusunda öğretmen ve okul yöneticilerinden doğrudan yardım almaları sağlanmalıdır.

Müfredatın Uzaktan Eğitime Uyarlanması ile İlgili Öneriler

- Yüz yüze eğitim için tasarlanmış müfredat gözden geçirilmeli ve uzaktan eğitime uyarlanmalıdır. Yapılacak olan düzenleme ile mevcut müfredattaki kazanımlar azaltılabilir ve/veya uzaktan eğitim imkânlarıyla uygulanabilecek duruma getirilebilir. Böylece öğretmenlere, öğrencilere ve velilere daha pratik bir uzaktan eğitim fırsatı tanınmış olur.
- Uygun yöntemler belirlenmesi durumunda müfredatın uzaktan eğitime uyarlanması birkaç hafta gibi kısa bir sürede karara bağlanabilir, tasarımı gerçekleştirilebilir ve ilk adımları uygulamaya konulabilir. Ancak bunun başarılabilmesi için hantal işleyiş yapısını devre dışı bırakacak bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç duyulabilir.

- Bütün ders müfredatlarının belli bir merkezden uyarlanması zaman kaybına yol açacağı için her ders için ayrı komisyonlar kurulmalı ve bu komisyonlar aracılığı ile işlemler yürütülmelidir.

Uzaktan Öğretim Faaliyetlerinin “Eğitim” Olarak Algılanmamasına Yönelik Öneriler

- Öncelikle okulun yegâne eğitim yeri olduğuna dair zihinlerdeki yanlış algı değişmelidir. Çocuğun eğitiminin ailede başladığı, temel yaşam becerilerini ve değerleri ailede edinmesi gerektiği unutulmamalıdır. Özellikle okulların kapalı olduğu bu dönemde, bir yandan uzaktan öğretim devam ederken diğer yandan çocukların sosyal duygusal becerilerinin gelişmesi konusunda velilerin önemli sorumluluklar alması gerekmektedir.
- Uzaktan eğitim, çocukların sadece akademik başarılarını artırmaya yönelik bir faaliyet olarak düşünülmemelidir. Paydaşların iş birliği sağlanır, öğretmen ve öğrencilere canlı ve etkileşimli ders yapmaları konusunda imkân verilir ve veliler işe koşulabilirse, uzaktan eğitim akademik başarının yanında çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayabilir.
- Uzaktan eğitim çalışmalarında çocukları bilgiye boğmamak ve testlerle bunaltmamak için derslerin yanında EBA üzerinden eğitime yönelik bazı etkinlikler düzenlenebilir. Bu bağlamda EBA'nın içeriği, eğitici çizgi film, belgesel, oyun, yarışma gibi araçlarla desteklenmeli. Evdeki imkânlar ölçüsünde çocukların sanat ve spor etkinlikleri yapmalarına yönelik tedbirler alınmalıdır.
- Uzaktan eğitim ile çocukların yemek, temizlik ve diğer işlerle ilgili anne babaya yardım etmesi ve sorumluluk üstlenmesine yönelik bilgilendirici ve motive edici çalışmalar yapılmalıdır.
- Akranlarından ayrı kalan çocukların iletişim ihtiyaçlarının karşılanması için internet üzerinden arkadaşlarıyla görüntülü konuşmasına fırsat verilmelidir.
- İyi bir hazırlık gerektirmekle birlikte, öğrencilere psikolojik destek sağlamak amacıyla okul rehber öğretmenlerinin uzaktan grup çalışmaları yapmaları sağlanmalıdır.
- Uzaktan eğitim çocuğa bilgi aktarma aracı değil öğrenmeyi öğretme aracı olarak kullanılmalıdır.

Kaynakça

- Aktaş, Y. (2020). *Son bir ayda 'eba.gov.tr' 1 milyarın üzerinde tıklandı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-selcuk-uzaktan-egitimin-detaylarini-acikladi/1771319>.
- Aktaş, Y. (2020). *Milli Eğitim Bakanlığı miniklerin 'Merak Gıdıklayan Sorularını' yanıtlıyor*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakanligi-miniklerin-merak-gidiklayan-sorularini-yanitliyor-/1801554>.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-87.
- EBA TV'de Veli Kuşağı Ziya Öğretmen ile Başladı, (2020). MEB. <https://www.meb.gov.tr/eba-tvde-veli-kusagi-ziya-ogretmen-ile-basladi/haber/20656/tr>.
- Erdoğan, Ç., & Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(3), 399-431.
- Erensayın, E, & Güler, Ç. (2019). Çevrimiçi ders materyallerinin değerlendirilmesi: EBA ders örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2019055868.
- Koç, A. (2020). *Eğitim dünyası COVID-19 krizine hazır mı?*. eğitimpedia. <https://www.egitimpedia.com/egitim-dunyasi-covid-19-krizine-hazir-mi/>.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- OECD, (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020*. OECD. https://www.hm.ee/sites/default/files/framework_guide_v1_002_harward.pdf.
- Salman, U. A. (2020). *Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – III |Uzaktan eğitimin ilk iki haftası nasıl geçti?*. ERG. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-iii-uzaktan-egitimin-ilk-iki-haftasi-nasil-gecti/>.
- TÜİK (2019). *Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. TÜİK. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028.
- UNESCO, (2020). *COVID-19 educational disruption and response*. UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>.
- Yılmaz, M. (2018). *İyi dersler öğretmenim*. İstanbul: Dem Yayınları.

Türkiye’de mevcut uzaktan eğitim imkânlarının artırılmasına yönelik aşağıdaki tespit ve öneriler ön plana çıkmaktadır:

- Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi gereği uzaktan eğitim her öğrenciyi kapsamalı, ailelerin teknik araç ve internet kullanma imkânları devlet desteği ile artırılmalı, dezavantajlı öğrencilere işlerini görebilecek bir bilgisayar veya tabletin ulaştırılması sağlanmalıdır.
- Öğretmen yeterliklerini artırmak için yapılacak çalışmalarda, acil uzaktan eğitimin gündemde olmadığı dönemde yapılan araştırmalardan yararlanılmalıdır.
- Öğretmenler teknoloji okuryazarlığı konusunda sorunlar yaşayabilmekte ve desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu desteğin iyi bir programlama yapılarak uzaktan hizmet içi eğitim şeklinde verilmesi mümkündür.
- Öğretmenlerin uzaktan eğitimine yönelik MEB dışında öğretmen eğitimi ile ilgili çalışmalar yapan sivil kurum ve kişilerden ve eğitim fakültelerindeki akademisyenlerden faydalanma yoluna gidilmelidir.
- Anne babaların çalışma şartları ve iş yoğunluğu da göz önünde bulundurularak onların ilgisini çekecek ve gönüllü olarak katılabilecekleri nitelikte bir uzaktan eğitim programı geliştirilmelidir.
- Velilerin uzaktan eğitiminde, çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi ile ilgili temel bilgilere, çocukların kendilerini değerli hissetmeleri ve yaşadıklarına tanıklık etmeye yönelik yaklaşım örneklerine, çocukla sohbet etme ve nitelikli zaman geçirmeye yönelik evde yapılabilecek etkinliklere yer verilebilir.
- Yüz yüze eğitim için tasarlanmış müfredat gözden geçirilmeli ve uzaktan eğitime uyarlanmalıdır. Yapılacak olan düzenleme ile mevcut müfredattaki kazanımlar azaltılabilir ve/veya uzaktan eğitim imkânlarıyla uygulanabilecek duruma getirilebilir.
- Okulun yegâne eğitim yeri olduğuna dair zihinlerdeki yanlış algı değişmelidir. Çocuğun eğitiminin ailede başladığı, temel yaşam becerilerini ve değerleri ailede edinmesi gerektiği unutulmamalıdır. Bu açıdan çocukların sosyal duygusal becerilerinin gelişmesi konusunda velilerin önemli sorumluluklar alması gerekmektedir.
- Uzaktan eğitim çalışmalarında çocukları bilgiye boğmamak ve testlerle bunaltmamak için EBA’nın içeriği, eğitici çizgi film, belgesel, oyun, yarışma gibi araçlarla desteklenmelidir. Evdeki imkânlar ölçüsünde çocukların sanat ve spor etkinlikleri yapmalarına yönelik tedbirler alınmalıdır.